

Ба 61 426

❁ ЦІШКА ГАРТНЫ ❁

УРАЧЫСТАСЬЦЬ

Дзяржаўнае выдавецтва
Менск. БЕЛАРУСІ

1925

БА 61.426

891.72-1

ЦІШКА ГАРТНЫ

45

УРАЧЫСТАСЬЦЬ

1. РЭВОЛЮЦЫІ
2. ЖЫЦЬЦЯ

Бел. адзел
1994 г.

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі.
М Е Н С К — 1925

УВАЖАЮТЬСЯ

УВАЖАЮТЬСЯ

25.04.2009

БДВ № 96.

Галоўлітбел № 6887.

2-ая Дзярж.. друкарня. Заказ № 774 г.

У ліку 4.000 экз.

АЛЕСІО ТАМАШОВАМУ
АДАМОВІЧУ

ПРЫЯЗНЫ ДА ЯГО АЎТАР
ПРЫСЬВЯЧАЕ

УРАЧЫСТАСЬЦЬ

Мой верш—мая душа
І думка шчырая мая.
У кожным слове маё „я“;
Мой верш—мая душа.
Ў яго ўкладаю я
Істоты творчае быцьцё,
Душы хваленьне, ўсё жыцьцё
Ў яго ўкладаю я.

РЭВОЛЮЦЫЯ

УРАЧЫСТАСЬЦЬ

ДА НЕМНА

Эх, ты, Неман-рэка!
Ці ты думаў, ці ведаў,
Як сыягу мужыка
У гэце поля лямі?

Як сядзе да твоя
Сын няломі хала,
І пра вяселы твоя
Сычка? перыч лямі.

Што падыхае пера—
Знамажэніце мінэ,
Адроджэньня пера
Нах народа? Сіжэту.

Што з будзёна пратака
Будзёна дэма,
Нах лобой-загудэ
Насын-саламэ-саламэ?

Кішак

РЭВОЛЮЦЫІ

ДА НЁМНА

Эх, ты, Нёман-рака!
 Ці ты думаў ці сьніў,
 Як сьлязу мужыка
 Ў свае воды лавіў?

Як стаяў над табой
 Сын нядолі худы
 І над цёмнай вадой
 Сьпяваў песьні нуды?..

Што надыззе пара—
 Зьнемажэньне міне,
 Адраджэньня пара
 Над народам блісьне?

Што з балючых грудзей
 Беларусі дзяцей
 Над тобой загудзе
 Песьня вольных людзей?

Капыль.

КРАСУЙ, ЗБОЖЖА!

Красуй, збожжа майго краю,
 Каласісь багата!
 Жджэ за працу ураджаю
 Ад цябе аратай.
 Хлебароб, аддаўшы сілы
 Свайму полю-ніве,
 Усьміхнецца табе міла,
 Што ты урадліва.

* * *

Красуй, збожжа майго краю,
 Каб зярно зьлілося
 У адплату аратаю
 Ў ядрыя калосьсі!
 Сонца, з неба шлі праменьні,
 Залаці чароўна!
 Ў землю кінута насеньне
 Родзіць колас поўны.

* * *

Красуй, збожжа майго краю,
 Убірай палеткі!
 Хай з табою аратая
 Весяляцца дзеткі.
 Плён за працу верне ніва—
 Ўцешыць думкі, вока,
 Як паўныя вазы жніва
 Пагрымяць да току.

НА РАДУ

Дэпутатам Другога
Беларуск. Зьезду Саве-
таў—13/ XII 20.

Ад вольных вёсак, з дальніх мест,
Дзе векі сумна ўсё маўчала,
Їх прага к творчасьці сабрала
Ў дзяржаўны Менск на радны зьезд.

Разьбіўшы мукі чорных дзён,
Ярмо разбурыўшы прыгону,
Прышлі яны на вокліч званні
Тварыць краіне свой закон.

Вякі нявольнікі паноў
Ў глыбі душы сачылі мэту—
Сказаць галосна ўсяму сьвету,
Што край рабочых, мужыкоў

Прыжджэ пары, пары тае,
Калі зазьзяе адраджэньне.
Цяпер вось гэтае здарэньне,
Цяпер той момант настае.

Хоць ран усіх ня ссохла кроў,
Хоць гной у рэзах ўсё-ж сачыцца,
Ў муры свабоднае сталіцы
Сышлося соткі пасланцоў.

На сойм працоўных, на парад
Прышлі яны з рашучым словам—
Паставіць вечную аснову
Пад родны свой Савецкі лад.

Зьянапаўшы край, край мук, ахвяр
 Жыцьцём самотным мусіць біцца
 І ў творчым чыньні мусіць зьліцца
 Ў адзін нярэзаны абшар.

Ад вольных вёсак, з дальніх мест,
 Ад Белаі Русі дэпутаты,
 Заданьяў колькі не пачатых
 Рашыць павінен гэты зьезд!

Менск, 12/XII 20 г.

НЯ СКРЫЦЬ СУЗОР'ЯЎ ЦЕМНІ НОЧЫ...

Ня скрыць сузор'яў цемні ночы,
 Сьлязам вачэй не асьляпіць,
 Як ветру часу ня спыніць,
 Як дзей наступных не спарочыць...
 І кроў, пралітая, рабочых
 І кроў, пралітая, сялян,
 Падніме помсты акіян
 І змые ўшчэнт варожы стан,
 Што к волі пыніць роўны пуць,
 Якім працоўныя ідуць.

* * *

Ня скрыць сузор'яў цемні ночы,
 Вясны марозу ня спыніць...
 Ня доўга будзе лёс бядочы
 Жыцьцё краіны крывяніць...
 І хоць балюча цяты раны,
 Хоць сочыць з іх струменем кроў, —
 На жах драпежных варагоў,
 Ці позна будзе то, ці рана —
 Зрасьцецца ён, чацьвертаваны,
 Ў магутны, згартаваны
 Свабоды вечнае захоў.

22 кастрычніка 1920 г.

Смаленск.

ПЕСЬНЯРУ

Пясьняр-званар, чаму заціх

Твае душы салодкі сьпеў?

Дзе кліч ты свой завучы дзеў

Ў вялікі час, ў адказны міг?

Цябе спужаў грымотны стук—

Крывавы водбліск барацьбы,

Якую ўстаўшыя рабы

Ўзялі ў абоймы сваіх рук?

І бурным віхрам пранясьлі

Над моцай катаў-кывапіўц,

Адкрыўшы помсты дно крыніц

Супроць прыгону на зямлі?

Ці бурны, швыдкі, як віхор,

І моцны, зычны, нібы гром,

Жыцьця старога скрутны злом

Ідзе табе наперакор?

Ад ўздрыгу, пэўна, думак зьніз,

Душы абуранай настрой,

Дасталі цяжкі перабой,

Які балючым ўціскам зьвіс.

Пясьняр-званар, кажы адказ,

Чаму замоўк твой гучны сьпеў?

Ці ты зусім не падглядзеў

Красы у тым, што гэты час

Вялікіх дзей, адказных дзён

Жыцьцё кіпучае нясе,

Ці нет натхненьня ў тэй красе,

Што родзіць працы стан, закон?

Ці творчай чыннасьці праддзень
 Ў тваю істоту не ўраніў
 Зьдзяйсненьня мар, зьдзяйсненьня дзіў,
 Натхняўшых многа пакалень?

Пясьняр-званар, здымі з сябе
 Часовай мьртвасьці натхлань
 І песьняй радаснай літань
 Пашлі працоўных барацьбе.

Сустрэнь ты гымнам бляск зары
 Ў змаганьні ўстаўшых новых днёў,
 Прыход Комуне спрарачы...
 Або ў бяспогадзі памры,
 Няймючы песьням новым слоў...
 Ну, толькі далей не маўчы.

Менск, 29 / 21 г.

ПА ДАРОЗЕ ДА БУДУЧЫНЫ

Мы вышлі з гразкае, смуроднае лагчыны,
 Дзе нас жыцьцё мінулае трымала,
 І з ног сваіх страсьлі яго мы парушыну,
 Якой яно нам вочы засыпала.
 Вякі мінулыя няпраўды і прыгону,
 Вякі заможных, князяў і ўладараў
 Адданы нашаму рашучаму праклёну,
 Зьнябыцьцю вечнаму зданы ў ахвяру.
 Мы пішам злучнай, зьлітнай братняй грамадою
 Людзкой гісторыі вечныя страніцы;
 І вехі нашы—ўперадзе. Гараць яны гвяздою—
 Бліскачай, зыркаю, праводнаю зарніцай.
 Па мертвых целах, згубленых на збройным
 полі,
 Ваяк-змаганьнікаў ў часы паўстаньняў,
 Наш шлях вядзе да ясных мэтаў сьветлай волі,
 Да творчай працы й братняга зьяднаньня.
 „Ўставай, хто сьпіць!“ „На бой крывава!“—
 гэта нашы зовы—
 Грымучыя, завучыя нязьменна
 Уперад, к сонцу, мур жыцьця узводзіць новы,
 На землю зьняць з высатаў дзень
 праменны.
 Няма ў разгоне нам прыпынку—й быць ня можа,
 Назад глядзець мы больш ня хочам.
 Ніхто й нішто к таму ўжо нас не заварожа—
 Трухло мінулага ня звабіць вочы.
 Дарэмны ўсе стараньні ўпартыя й патугі
 Зблудзіць наш рух жывы на бляск абманьны,

Ўвясці у песьні нашы стручаную тугу,
 Ўхаваць ў душы к аджыўшаму пашану.
 У гимнах нашых пыша радасьць вызвалення,
 Аб вольнай працы ў іх бурляць напевы
 Нявольнікаў, парваўшых путы, ў іх натхненье
 І буйны водгук ўсьпененага гневу.
 Чырвоны сыцяг наш шляг паборы усьцілае
 Туды, дзе ў гучным грукаце пярунаў,
 На зьмен пакоры й дзікіх гвалтаў, заступае
 Ўладар жыцьця—Ўсясьветная Комуна.
 На бляск яе, на зоў, ад сну нас паўзьнімаўшы,
 Мы йдом няўпіннымі, як хвалі мора,
 У ёй аднэй мы бачым будучыну нашу,
 Аб ёй аднэй няўмоўчна мы гаворым.

БЕЛАРУСКІ НАРОД

Пасьвячаю Ё. Ігнатоўскаму

Ён жыў прыгнечаным к зямлі
 І слухаў моўчкі сьвіст савіны,
 А думкі чорныя цяклі
 Па ўлоньні сьпячае краіны.

Па галах шэрых вузкіх ніў
 Саха праводзіла разоры,
 І ў іх ён сьлёзы ціха ліў,
 І ў іх захоўваў сваё гора.

Зьмяняўся год, ішлі ў чаргу
 Зіма, вясна, за летам—восень,
 А песьні цяжкую нудзьгу
 Лілі, як дождж, з іголак сосен.

Віселі коўдры чорных хмар,
 І неба сіль ў сабе хавалі—
 Праклёнам нейкім, трутай чар
 Ёмпэт, пазывы драгавалі.

Як вокам мерыў, як пагляд
 Празрысты вокал мог лажыцца,—
 Вісеў на крыжы ён расьпят
 І з сэрца сточваў сукравіцу.

Ў павеях ветру, у вірох
 Сягалі стогны і пакута
 Па ўсіх закінутых куткох,
 Па кнеях сьціснутых і скутых.

Але між гэтым пот і кроў,
 І стогн, і енк, і мукі жалю
 Даўгіх гадоў, цяжкіх вякоў
 З сябе адмшчэньне выплаўлялі.

З сакрытых стул, з нябачных шчэл,
 Што дзень мінаў—яно ўставала,
 І сотні душ і сотні цел
 Жалезнай сілай гартавала.

Ад шэрай стоптанай зямлі,
 Ад потам вылітага долу
 Пачаў сягаць да вышыні
 Парыў разбуджаны, вясёлы.

І з-пад навісшага цямна
 Ўсачыў народ ў сьвятле далечы
 Ды гук падаў: „Вось там яна,
 Краіна вольнасьці адвечнай!“

Падаў і рушыў ў грамадзе,
 Бы хвалі морам ў подух буры...
 І грывнуў гром яго падзей
 Ды зьняў з жыцьця выраз пануры

Яно ўсьміхнулася, як дзень
 На ўзьмежжы цёмнай доўгай ночы,
 І краю шлюбны перасьцень
 І валь адзела падвяночы.

Гартуй-жа сілы, ўстаўшы Сьфінкс!
 Хай попел вецер вольны сее...
 Няволі доўгай рабскі чынш
 Зьнялі ўжо рукі Промэтэя.

І паліць жар яго агню,
 Што з мук гвалтоўных выбіў крэмень.
 Чырвоны золак таму дню,
 Які зганяе ўзьвечны цемень...

Менск, 3/II-23 г.

23/II 23

0

Ч А Т Ы Р Ы

Адзін, другі... чатыры, як адзін,
 Мігнулі яснай, зыркай бліскавіцай.
 І час жыцьця—гісторык-паладзін
 Ізноў чатыры новыя старонцы
 Гістор'і краю ўзад перагарнуў.

І ў нудным шэрагу яе пісьма,
 Што тая ўсё-ж рука павывадзіла
 Стронцы гэтыя, бы кроў-тасьма
 Эпоху новую сабой адкрылі,
 Якой дасюль ніхто ня бачыў і ня чуў.

Народ працоўны доўгія вякі,
 Няволю няньчачы сваю і краю,
 Размахам пруткім цвёрдае рукі
 На іх сваю свабоду адбівае—
 Будзе жыцьця казку дзіўную, як сон.

Няхай прышлец ад будучых гадоў,
 К жыцьцю свайму царэбчачы дарогу,
 Даткне пагляд свой да радкоў
 Ужо яму мінулага, былога
 І ўгледзіць вобраз чыннасьці пра-
 шоўшых дзён.

Ён ўгледзіць ўсё, бо стануць перад ім
 Агненнай, бурнай, зьлітнай чарадою.
 Здарэньні тыя, што быцьцём сваім
 Краіну спаўшую вялі к развою,
 Да волі променнай працоўнікаў волі.

Крывёй аблітая, як жар, чырвонь,
 Гады-страніцы бурай гартавала,
 Праз зыркi ўсьпенены агонь
 Радзіны сьветлыя перапускала
 Савецкай вольнай Беларускае зямлі.

Адзін, другі... чатыры, як адзін,
 Ужо здалёк гавораць гучным яхам:
 Глыбі, краіна, волі свае плынь,
 Ляці к Комуне рэзвым птахам!

Менск, 29/XII-22.

СЕЛЬСКІ МІТЫНГ

Запоўнены стадол, як яблыку упасыці, —
 Грамада прагна я варушыцца, шуміць;
 Пытаньне носіцца вакола, а што ўдасца...
 Што будуць тут прамоўцы гаварыць?
 Ці ўловіць што настроенае пільна вуха
 У прамовах тых, што мусяць скоро пачынаць?
 Што скажуць скліканым аб сконе галадухі,
 Аб прадналогу, аб рэволюцыйным руху
 За межамі, аб тым, як землю падзяліць?
 Мо' новых йшчэ навін паслухаці пазвалі—
 Пара-ж бурлівая і віхрам ходзіць сьвет,
 Авось цару, якому голаў абламалі
 А ўладу краем пераняў сабе савет.
 Мо' трэба ружжа браць і йсьці сваю краіну
 Ад новых воражных нападаў бараніць?..
 Напэўна будзе нейкая асобная навіна—
 Ня здарма-ж сход, як мора бурнае, кіпіць..
 Ня здарма гушча прагна я жаданьнем палкім
дыша

І сотні йграючых маланкаю вачоў
 Кідаюць бліскамі праглівымі туды, к узвышшу,
 Адкуль кім сыгне зараз дождж завучых слоў.
 „Пашоў, вунь-вунь, як быццам ён!“ — прашло
стадолам

І потым раптам зьнік той зычны медны гуд...
 Ёй сьціша глыбокая, нярушная вакола,
 Скавала жданьнем гострым мітангавы люд.
 „Браты-таварышы! Сюды вас ўлада пасклі-
кала!“

Прамоўца голасна людзям пачаў казаць:
 „Краіну вольную, што панства разбурала,
 Павінны мы сумесна, разам аднаўляць“...
 І стройна з вуст прамоўцы словы палкія
 прызыву,
 Бы іскры зыркія, разносяцца наўкруг;
 І зноў стадол, прыўцішаны, прытоены, маўчлівы
 Ушчынае гуць пад рупны, выбухнуўшы рух...
 І ў гудзе тым клякоча помста тысячнай
 грамады
 Да тых, каму ўспалзе на думкі йшчэ калі
 Падняць руку узброяную сваю ці мець панаду
 Зрушаць аднову роднай, вольнае зямлі.

Менск, 29/X-22.

БУДАВАНЬНЕ

То ня вецер у пушчы гудзе,
 То ня хвалі на моры бушуюць—
 То грамады працоўных людзей
 Сабе лепшую долю будууюць.

Ўкол руйнуюцца ўціску муры,
 Ападаюць жалезныя краты;
 Дні прыгонныя цяжкай пары
 Адыходзяць у вечныя страты.

А сьлядамі Комуна ідзе,
 Панаваньне навекі будзе...
 І жыцьцё, нібы пушча, гудзе,
 І жыцьцё, нібы мора, бушуе.

Менск, 12/VI—21 г.

ЯНА ІДЗЕ

Яна ідзе

Магутным цвёрдым крокам,

Няспынной сілаю разгону—

Закону

Вечнага развою падухільна.

Ня зьмерыць ходу яе вокам,

Ня згледзець ўзмахаў многамільных!

Яна ідзе,

Варужная кіпучай працай,

Патхненьнем ўзбураная палкім,

Цвітучая душою і пастацай

Маладымі,

Агнявымі.

Глядзяць яе, як зоры, вочы

Ў прагалак высветленай ночы,

Ў далечы раньняга сьвітання.

Нясьціханьна

Калыша вір уздымных рухаў

Завірухай

Гнілы устой упартай цішы...

Яна ідзе,

Агнём пякучым знакі піша

На кожным кроку, што праміне.

І сіла ўжо ніч'я ня спыне

Да векаў скону

Яе рашучага разгону...

Яна ідзе

Ў зялёнай пышнай руні,

Ў развойным шумным веснаходзе—

Настрэчу царственнай Свабодзе,

У обдым сьветлае Комуні.

РАБФАКАВЕЦ-ВЯСКОВЕЦ

Ў вакно маленькае імжыць
Сьвятло пахмурнае надворку,
І шарым выглядам глядзіць
Сырая цесная каморка.

Нясе смуродам цэвіль і плесень,
Астыўшы печ ўжо тыдняў з пяць,
Пацёкаў брудных вільжны дэсень
Выводзіць рэзкую пячаць.

Прамозглы дух—калеюць рукі,
Здаецца, к печы-б прытуліць...
Ня лёгка мудрыя навукі
Ў жыцці бядакім прыдабыць.

Ня раз, ня два ўстаюць пытаньні,
Ці хопе сілы дацягнуць?
І млосна-цяжка разам стане,
І дні, як месяцы, паўзуць.

Ўваччу прэсьцяца радкі,
Ня йдзе у голаў сэнс таемны,
Кіўком павабнае рукі
Утома знак дае прыемны.

Пайсьці за ёй—вярнуць назад,
Закінуць цягу к ведам-знаньню?
О, не! Цярпець лепш буду ў
дзесьцяць крат,
А ўсё-ж дайду свайго жаданья.

Зьнясу агонь я з высяй горных
 У долы цёмныя нізін,
 Ўвалью цярпеўшым і пакорным
 Пазываў сьветлых бацьцьдзін.

Дзе сон бацькоў хаваў нядолю,
 Дзе змоўк дзядоў пладзіў прыгон,—
 Разьвею я па вольным полю
 Жыцьця сьвядомага агонь.

Па вузкіх межах пройдуць чынна
 Да плёнаў ядраных жняцы,
 З вясёлай песьняю дзяўчына
 Складзе багатыя капцы.

Струною роўнаю прарэжа
 Маўклівы кут равун-цягнік,
 Бярлог абудзіцца мядзьвежы
 І ў багне згіне лесавік.

Над дахам хат, над змрокам вечным
 Затуліць смольны дымагар
 Яскравым променем стосьвечным
 Электры яркае ліхтар.

Багатым полагаю разьляжа
 Пад цяжкім дзятлікам мурою;
 Якая-ж здань мне перавяжа
 К навуцы гладзь крывых дарогу?

Хто ў сэрцы носіць цень надзеі
 На цяжкі гнёт маіх умоў,
 Хто хоча зыркім сонцавеем
 Асьветліць лік старых багоў—
 Той зломіць наглае увер'е,
 Той скрытны сподзеў разаб'е
 Аб сталь напружнага намеру,
 Што я ўзахоп узяў сабе.

Знайду я сілу, стане гарту—

Їх мукі доўгія далі—

Працоўнай здольнасьцю упартай

Вярнуцца з ведамі к зямлі...

Утома знак дае прыемны

Махнуць рукой на гэты шлях,

Але я цвёрды! Ё дарэмны

Прашкоды ўсе—спыніць мой гмах.

МАЯ СТЫХІЯ

Ў буры, ў навальніцы,
 Ў гROME, ў бліскавіцы,
 У сіберным гуле
 Ветранае сілы,
 Ўхваляваньні мора,
 Ў калыханьні бора—
 Многае мне міла,
 Многае мне блізка!

Ўсё вакол трасецца,
 Ўсё кудысь нясецца,
 Ломіць і знішчае
 Вокала прашкоды.
 І няма ні званьня
 Сілам тым стрыманьня,
 Як яны гуляюць,
 Як яны бушуюць...

Хочацца пусьціцца
 З імі мне й пазбыцца,
 Што я чую, бачу,
 Ведаю і знаю.
 І ламаць паломам
 З ветрам, з бурай, з громам
 Ўсю бяду людзкую,
 Што ў жыцьці пануе
 З краю і да краю...

ПЕРШАЕ МАЯ

Першае мая,— то дзень вызвалення!
 Слаўны ваяка прада бойкай гарачай
 Сілам падцятым, ждучы аднаўленьня,
 Цяжкім змаганьнем яго абазначыў.
 Ё цемні няволі, у муках балючых,
 Сьветлаю плямаю ён выдаваўся,
 Прагнучым волі, да волі ідучым
 Воклічам гулкім здалёк адгукаўся.
 Бойка ішла, адмяраліся ўступы
 Маём чырвоным ад году да году;
 Гушчы працоўных, ваяцкія купы
 Мерылі крокі да сьветлай Свабоды.
 Бліжэй ды бліжэй— здалёк маякамі
 Звалі пярэднія задніх на сьвята,
 Сьцягам чырвоным, як птушка крыламі,
 Май трапятаяўся над беднаю хатай.
 Выдмы глыбокія вечных устояў
 Вокал глядзелі нязрушнасьцю чыннай,
 Ё хвілі, калі расьцілалі сувоі
 Рдзістых палоген ваякаў дружыны.
 Буйнаю рагаю, порсткім струменем
 Выліўся імпат натхненны ў паўстаньне;
 Май урачыстым пранёсься праменьнем—
 Шлях да Комуны з-пад цьмы растуманіў.
 Гордымі крокамі, вернай ступою
 Летась, сягонья і ў часах прыдучых
 Першае мая— працоўных сабою
 Будзе бадзёрыць, ўсё ўперад вядучы.

Р О Ж А

Ў саду ірдзіцца чырвань рожи,
 І сад зялёны па-над ёю
 Сваёю рутнаю шатою
 Уклоны ветляя ёй ложыць.
 Лісты шапочуць, як павее
 Нячутны ветрык з вольных ніў:
 „Як дзіўна, рожа, чырванееш,
 Бы кроўю хто цябе абліў“.
 А рожа гоман лісьця чуе
 І шэпт адказны падае:
 „Ў адзежы вогненнай маеі
 Сапраўды кроў ваяк існуе.
 У доўгай бойцы іх мільёны,
 Пасьцёкшы кроўю, паляглі,
 А я кроў высала з зямлі
 Сабе на колер на чырвоны.
 І новы цуг ваяк прыходзіць
 Братом пагінуўшым на зьмен,
 З маёю кветкаю узводзіць
 Комуны сьветлай вечны дзень“.

В Е Ч Н А Е

Уперадзе сьвецяць агні—
Лашчаць праглівыя ўзрокі,
Надзяць!

Чорныя цяжкія дні
Дзесьці далёка-далёка
Ўзадзе.

Думак рашучых пласты
Скрэплены кроўю, жалезам
Зьвіты.

Сочаць руінай масты,
Шлях да ўзвароту адрэзан—
Квіта!

Стальлю расплаўленай гмах
Скрэпім. Палкія душы—
Гартам.

Хто перапыніць наш шаг,
Толькі паходняю рушым
Ўпарта?

Сілы ўжо гэткай няма,
Радаў ніякіх ня стане—
Годзе!

Ў сьвеце грамада сама
Волю ў жыцьці-акіяне
Родзіць.

Полымем зыркiх агнёў
Ў далі блакітныя мкненьні—
Стрэлам.

Шэраг наступных вякоў
Сьветлай Комуны квяценьнем
Ўбелім.

Чорныя, нудныя дні
Цемрываю вечным паталі
Ў нетры...

Вышай, уздымней грымі,
Гымн Інтэрнацыяналу, —
Крэпні!

Менск, 12/XII-23 г.

Х Т О М Ы?

Мы — сыны

Новых дзён!

Мы прарокі — ваякі за волю.

Пяруны

З бліскавіцамі значаць наш шлях

Ад нядолі мінуўшых вякоў

На чырвоны лунаючы сьцяг

Усясьветнай Комуны.

Нас вядзе

Да яе нястухаючы імпэт адвагі,

Як пяўца — слухаць гучныя струны

Няўміраючай сагі,

Як сьцяргеўшага мукі ад смагі

К вадзе.

Цьвёрды грунт

Нам вабіла па шляху цяргеньне;

Дакранёмся нагамі — ўлягае каменьне,

Ночы змрок разьлятаецца чорны

І гуляе прасторны,

Вялікі, упорны

Наш бунт

Дзе відаць,

Дзе стаяць

Векавыя устоі няволі,

Дзе яе уміраюць ахвяры, —

Туды шлём

Буру й гром!

Без спагады — патолі

Адаём мы заслужныя кары.

Мы — сыны
 Новых дзён!
 Сьветлай долі працоўным — тварцы.
 Мы Ёсясьветнай Комуны ганцы —
 Вястуны!

Менск, 9/V—23 г.

БУДАВАНЬНЕ

Зьлітна, згушчана, зьяднана,
Як цаментам, прагным пэнтам

Да змаганьня,
Будаваньня

Скалыхнулася грамада

Промэтэем —
Вяліканам!

І кранула
З громам, гулам

Нястрыманым
Вадаспадам,

Паднялася

Пяруновай агнявеяй!

І ўздыбіла
Перад намі

Прытаёнае вякамі —

Трохвярстовымі хібамі

Хваляй ўзбуранае мора...

Вочы ўгору!

Гучней стукі!

Зьлітна, згушчана, зьяднана

Пад націскам вялікана

Стогне-рвецца слой цалінны

Векавечнае дзярніны

Загартованым нарогам...

І грымоча бурна, строга

Раскалыханай грамады

Падлятаючае рэха

Волютворчага пасьпеху.

Непарухныя пасады
 Нікнуць, гінуць, прападаюць...
 Толькі вогнішчам палаюць
 Разгарачаныя вочы!
 Ды лясоча
 Молат важкі сілай грому...
 І сьмяюцца маладому
 Аднаўленьню,
 Будаваньню
 Сонца яснага праменьні
 І зор бліскучае мірганьне.

23/IV—1923 г.

Над шумным палацам, над курнаю хатай,
 Над вуліцай цеснай, над полем прасторным
 Вяшчун праляцеў, — агнязыркі, крылаты,
 Здарэньняў вялікіх нязьменны дазорны.
 Бурлівага лёту сьляды незьмярымы,
 Бязмоцным жыцьцё супыніць завіруху!
 Палае агнямi абшар прада вачыма,
 Калоцяцца палі ад бурнага руху.
 Угору высока, да фарбаў блакіту
 Нямоўчнага рэха шыбаюць прыбоі;
 Адвечная мука няволі — разьбіта,
 Паломаны веры заўзентай устоі.
 Ракетаю зыркай бліснулі імкненьні,
 З сярпом скрыжаваўся пахілены молат,
 Вялікасьць сусьвету ў косьмічным спляценьні
 Спусьціў да зямлі разьняволены волат.
 Мільён у адным і адзін у мільёне
 Закрэплены гартам завабнае мэты.
 З грашыма багач, валадар у кароне, —
 Ўрачыстыя песьні для вас перапеты!
 Глыбока зіе бяздоньне правалу,
 Апушчаны нізка пад сонцам завесы,
 Дымучай слатою вам выглядзяць галы,
 Над днямі былога лёс хмары павесіў.
 У вулках мястовых, над вёскай прасторнай
 Лунае нязьменна ў мірганьні бліскучым
 Вяшчун агнязыркі — свабоды дазорны, —
 Працоўных людзей да Комуны завучы.

БЕЛАРУСКА

Як ідзе—
 Шнур кладзе
 Лёгкае хады.
 Роўны стан
 Увабран
 Стужкаю ўсягды.
 Сьвежы жар
 Крые твар—
 Сьвеціцца пагляд.
 Валасы
 Ё дзьве касы
 Спушчаны назад.
 Паглядзіць—
 Адарыць,
 Сэрца ўскалыхне.
 Падыйсьці
 Ё пачуцьці
 Да яе кожны мкне.
 У руках
 Рэзвы мах,
 Праца, як гульня.
 Ці з сярпом,
 Ці з цапом—
 Ёсё пяе яна.
 Ні жуды,
 Ні нуды
 Ё песьнях ня чуваць.
 Сонца, квет,
 Цэлы сьвет
 Рада-б абнімаць.

Кожын верць
Паглядзець—
Погін каласоў.
Сіла, рух,
Вольны дух
З поля ды лясоў.
Хто маляр
Яе чар,
Строю, пекнаты?
Край з вякоў
Мужыкоў,
Беларусь—то ты!

Капыль, 16/IV—23 г.

П Р А Ц А

Зірні,
Як вакол
Процьма кол
Нясупынна,
Стройна, чынна
Ўюць кругі
Чарадою.
Шасьцярні
Мятусяцца,
Їмчацца
Стралою
Пасы.
Галасы
Рабочых
Пры рабоце
Ў траскатні,
Ў браскатні
Ня чутны—
Мруць яны
Ў духаце,
Ў стоме, ў поце.
Лезе ў вочы
Пыл, смрод.
Учарод,
Як зьвясьці
На пагляд,—
Упярод
Ї назад,
Упадрад

Шэсьць радоў
Панахіленых сьпін.
Як адзін,
Колькі сот
Чалавек
За парухам
Машын
З заміраньнем
Дыханьня
Сачаць...
Малаты—
Тук-грук
Тра-а-ты—
Грукацяць.
Сюд-тут—
З кута ў кут
Прабляжыць,
Паглядзіць,
Майстар—цэх;
Яго бег
Ў адно
Валакно
Ніжа, ўе
Нясустрыманы рух.
Ззы-ы-ух!
Гры-ы-ры!
Шасьцяльні,
Мянтухі...
Навакол
Процьма кол
Ўюць кругі.
Іх бягі
Сачаць сотні вачэй;
Сотні-ж рук

Ладзяць стук
 У гармонь..
 І гартуе агонь
 Грозных домнаў-пячэй
 Працы пільнай вытвор,
 Яе гмах, яе спор!..

Капыль, 15/IV—23 г.

ЧЫРВОНАЯ „РАДЗІМА“

I

СЛУЧЧЫНА

Пасьвячаецца Язэпу Дыле

Распасьцерлася раўнінаю,
Стройнаю распрасталася...
Беларускаю Украінаю
Не здарма ўсё-ж назвалася.

Лугам-поплавам мурожнымі,
Полям-нівамі ўроднымі,
Як сялянкаю заможнаю,
Пазіраеш ты, родная.

Паглядзець скрозь—неасяжная,
Вісьне неба—паземамі,
Шмат палеткі твае ўражая
Абсякала рука крэменем.

Йшлі грамадамі нязьлічнымі
Белапанскія коньнікі,
Руйнавалі нашчэнт, нішчылі
Хаты, поле і хвойнікі.

Дымам-полымем курылася
Праца цяжкая, чорная!
За свабоду шчыра білася
Вёска скрозь—непакорная.

І крываваю мяжынаю,
І крываваю стужкаю,
Пан граніцу ды раўнінаю
Пралажыў наўсьцяж Слуцкаю.

„Не загоіцца, не, шарая
 Беларусь бальшавіцкая;
 Пакараў яе бог карамі
 За бунтоўнасьць мужыцкую“.

Гэтак думалі, так радзілі,
 Але думка—дарэмная!
 Зноў адыме, што пакрадзена
 Наша Случчына зрэбная.

Працай цяжкаю сялянскаю,
 Працай ўпартай—рабочаю,
 Яна гоіць зьдзекі панскія,
 Выжывае аброчанасьць.

Ўся садамі поўна, бэрамі,
 Поўна жытам, пшаніцаю,
 У наступнае ідзе з вераю,
 Б'е адвага крыніцаю.

Не загіне, ды ня вечнае—
 Што ўрэзана, адлучана.
 Будуць, будуць яшчэ зьлечаны
 Беларусь і ты, Случчына.

Слуцк, 18/III—1925 г.

II

СЛУЦАК

Прытуліўся, прылёг пад садамі,

Новых дзён—ды вякамі ждучы.

А цяпер вось старымі дамамі

Мову іншую кажа Случы.

Ад князёў, ад паноў, ад няволі

Успаміны—гіньце ў пустэчы!

Не, ня будзе, ня будзе ўжо болей

Аб пары тэй ягонае рэчы.

Над будынкамі шэрымі сьцяг

Сьвету новаму значаць—цуды;

Разьлятаюцца пекныя сагі,

Звоніць гимн працоўнаму люду.

Ядранее, як лес, жыта ціха,

Нахіліла калосьсе ўдала...

Старадаўняя можа ткачыха

Селяніну волю прыткала?

Хай гудзяць шчэ званы на званіцах

І спакусаю крыж у вочы;

Марсэльезе ужо ня зглушыцца,

Беларускай ужо ня змоўчаць.

Ад усходу на захад далёкі

Яе вокліч звоніць завуча:

Сустракай, Слуцак, новыя векі,

Шумі радасьней рэчкай Случчу.

СУЧАСНЫ БЭРЛІН

I

З НАДВОРКУ

Ня зьмераць вокам шырыні,
 Даўжкоў паглядам не акінуць!
 Куды ні глянь—пагляды гінуць
 Ў яго цяжкой велічыні.
 На мерку зроўненых муроў
 Ўстаюць крутыя рэбры дахаў,
 Ёх вежы, лёгкія, як птахі,
 Ўздымаюць лес сваіх галоў.
 Для стыкаў вуліц, ля пляцоў
 Сягаюць к небу кірхаў шпіцы,
 Ў прастор паветра, ў бляск зарніцы
 Нясуць шум грэшных гарадоў.
 Уверх, уверх! Бо душны дол
 Ў разрэзах цесных, вузкіх вуліц
 Жыцьцё разыюшанае туліць
 Каменнай цяжкасьцю вакол.
 Як бурны вір ў глыбі зямлі,
 Яно гудзе, ўсягды ў бясьсільлі
 Разьбіць каменьні, што здавілі
 Яго і выйсьце заляглі
 Гудзе й шуміць! і каб прарваць
 Утомны скрэп, яно віруе,
 Нібы кудысь ўцячы мяркуе—
 Прасторам, волей падыхаць.
 Туды ўцячы, дзе шчэ ня лёг
 Напласт каменьняў і цамэнту
 І дзе-б яго разгону—пэнту
 Ніхто стрымоўваці ня мог.

І, здэцца, вось агромны рух
 Між шэрых сыцен дамоў-грамадаў
 Шугне паводкай, вадаспадам
 І змые загарадзь наўкруг,
 І з дыму чаднага, з цяжкой
 Затулы вуліц, камяніцаў
 Раздольным гмахам паімчыца
 Ё зялёны луг, на рунь палёў.

II

УНУТРЫ

Ідзеш ты ім, глядзіш наўкруг—
 Сьляпіць багацьце твае вочы.
 У час спачынку, ў час рабочы—
 Людзей лядачых гулкі рух.
 Ядабы, золата і пух,
 Мяхі, моноклі, дыямэнты...
 Пакроі вопратак к момэнту,
 Кафэ, салонныя акцэнты—
 Давольства збытачнага дух...
 І помеж тут, з дню ў дзень, аднак,
 Ў благой паношанай адзежы
 Пакорна моляць даць на ежу,
 Хоць колькі-небудзь, хоць мядзяк.
 Ня так даўно былі яны,
 Як мае быць, пры цяжкай працы,
 Пасьля за панскае багацьце
 Сабралі ўсіх іх для вайны,
 Дзе пяць гадоў другім ў карысьць
 Братоў зарубежных зьнішчалі.
 І самі дзе папакідалі
 Здароўе й сілу, каб рабіць,
 Каб працай ўласнаю ізноў
 З сям'ёю ўпрогаладзь карміцца...
 І мусяць вось цяпер ў сталіцы
 Прасіць падмогі ў багачоў.
 А там, ў бакох, па вулках ўсьцяж,
 На трохкалёсных лісапэдах
 Ад ранку возяць без абеду
 Хлапцы чужы тавар—багаж.

Між вокан крам, дзе роскаш скрозь
Завабай вас абманнай дарыць,
А там—рабочы бедны, худатвары;
Ён ў злосьці ўвесь, як ліст, дрыжыць,—
Бо ўсё жыцьцё—за цяжкай працай,
А сам з сям'ёй—ў парваным плацці
Каб ў новым мог багач хадзіць.
Ды што каму бяда другіх,
Багатым—бедных недастача?
Хай сам працоўнік шлях адзнача,
З уціскаў выбрацца тугіх.
Багатых сьвята—поўны рай;
Іх час цяпер пакуль ўрачысты...
І горад, волат буяністы,
Чакае-жджэ, што скажа край...
Што скажа рух тае душы,
Якую ў змучанай Гэрманьні
Уздым наябрскага паўстаньня
Яшчэ належна ня рушыў.

Бэрлін, 1922 г.

SIGESALLEE—АЛЕЯ ПЕРАМОГІ

Шырокай стужкаю яна
 Кладзе разгон праз Сад Зьвяроў—
 Ад сьценаў вулічных муроў
 Да Königsplatz'у палатна.
 Пад шатай ветлівых дзярэў—
 Дубоў вяковых, ясеняў і ліп,
 Што побач робяць да ёй лёгкі згіб,—
 Стаяць рады мармуравых цароў.
 І з іх вачэй, з маркотных твараў іх
 Глядзяць здарэньні тыя, што былі
 Ё жыцьці-быцьці нямецкае зямлі
 Ё часы мінуўшыны, з вякоў былых.
 І ў кожнай складцы царавых маршчын,
 Ё замерлых бліках хворых іх вачоў
 Глядзіць намер крывавы палачоў:
 Знайсьці канцы няведаных прычын,
 Якія рэзкім махам сьцялі ход
 Жыцьця ў няволі, ў горы і бядзе,
 Наўпроць якому новае вяззе
 Паўстаўшы, ўзыюшаны вакол народ.
 Але што дзень, то болей вісьне смуць
 На твары грозныя цароў-ўладык,
 І вочаў іх захмураны азірк
 Бязмоцны ў сэнс сучаснасьці зірнуць.

Бэрлін, 1922 г.

IV

IM GRÜNEWALD—У ЗЯЛЁНЫМ ЛЕСЕ

Я стаю, заварожаны шумам лясным,
 І гайдаюся ў рыхт па кірунку дзяроў,
 Што схіляюцца нізка пад ветраны ўздым
 Да абголеных 'шчэ нізкарослых кустоў.
 Праз кароны з калюк сее сонца прамень,
 Як праз рэшата, сыплецца ўніз на мяне,
 Быццам ў душу стараецца глянуць мне дзень,
 Поўны дыху жыцця, якіх шмат на вясне.
 Піскам рэзвым з вяршын стройных, гладкіх сасён
 То адтуль, то адсюль пташкі сьпеў падаюць
 І ў музычнасьць ад шуму жывую гармонь
 Мэлэдыйнай струёю між дрэваў ліюць.
 Дзесь здалёк—чуць даходзіць ка мне ў шуме хвой—
 Горад-волат ў каменным закуцьці гняцьця
 Ня спыняе ўздымаць рух агромністы свой,
 Рух людзкога, як мора, жыцьця.
 Рэзкім сьвістам гудок ад заводаў наўзрэз
 Цераз дахі дамоў, праз узыюшаны пыл
 Мчыцца роўна і проста кірункам на лес,
 Колькі мае для лёту з прыроды ён сіл.
 Ў гэтым гудзе яго адчуваецца штось,
 Чаго шолам лясны ня зглушае сабой,
 І што ў душу маю прабіваецца скрозь
 Ды ўздымае у ёй гардзялівы настрой,
 Веру ў палкую творчасць працоўных людзей,
 Для якіх покуль сонца і лес—чадны дым
 У заводах, але каму хутка ўжо йдзе
 Час другі, час інакшы зусім—

Такі час, калі лес будзе песьні гусьці,
 А праменьні вясновага сонца зіяць,
 Каб заўсёдную весну ў ягоным жыцьці,
 Неабмежнай свабодай ўбіраць...
 Я стаю заварожан шумлівасьцю дрэў,
 Пазіраю уверх, дзе плывуць аблока,
 А тут душу гартуе галосны напеў,
 Што шле чадны завод праз гудзеньне гудка!

Бэрлін, 14/IV-22 г.
 Grünewald.

ДЭЛЕГАТКА

Дэлегаткай вясковаю?—
 Чаму-ж не—сход намечвае!
 Трэба йсьці жыццю новаму,
 Трэба йсьці насустрач яму!
 Прыкрапіліся цёмныя
 Да кудзелі да кужалю,
 Век сядзелі бязмоўнымі,
 У бядоце зьнядужалі.
 Да політыкі—дзе табе!
 Гэта рэч—не жаночая.
 Толькі з кухняю, з дзеткамі,
 Толькі к хаце прыўрочана.
 Зацірала натужная
 Мізгатня кожнадзённая;
 Вазганіна лапцюжная,
 Калатніна суконная...
 А цяпер, годзе, будзе ўжо!
 На пуціну шырокую
 Стаць кабеціне суджана...
 Покуль быць збоку ёй?
 Што цярпела—ня здарма то,
 Крэпла ўсё-ж пераконаньне...
 Рэволюц'я пажарамі
 Папаліла спаконнае.
 Рачаіснасьцю новаю
 Час пуціну адмечвае...
 Дэлегаткай вясковаю?—
 Мне адказвацца нечага!

НАД ВЯЛІКІМІ МАГІЛАМІ

(Памяці Кароля Лібкнэхта і Розы Люксэмбург)

Хто не адчувае нараджэньня новых дзён?
Гэткіх мала.

Іх не павінна быць зусім...

Дрыжыць, трапечацца ўвесь абшар зямлі.

Хістаюцца гнілыя падпоркі гібнучага стану
прыгону. Рушыцца стары сьвет нядолі і мукі,
сьвет гвалту і зьдзеку, сьвет здрады і пагарды.

Адбываецца сканчэньне старога, аджыў-
шага сьвету.

Здаўных-давён спрарочанае, спакон якоў
падсьвядома адчуванае.

Але бяз зыку анельскіх труб, бяз пры-
ходу Езуса.

Стогне зямля, і тысячагалосым громам,
ня стухаючымі маланкамі ракаціць узьнятая на-
вала, і хлешча-разьліваецца бура-паўстаньне.

Хто гэтага ня бачыць?

Такіх няма.

Такіх, хто-б ня бачыў нараджэньня новага
жыцьця, —

Такіх няма!

Вялікае нараджэньне вялікіх падзей заха-
піла ўсіх і ўсё.

Хто пяе ім літаньне, хто сьвяткуе ўрачыс-
тасьць, хто ад іх бяжыць, як утрапёны, ня-
прытомны.

Чырвоным праменьнем пажару заліўся не-
басяжны пазем, — гарыць неба, гарыць зямля.

Адбіваецца сьвятло ў кіпучай, палаючай
крыві,—

Крыві чыстай, крышталёвай, што вытачылі
палкія постаці натхненных, загартаваных зма-
ганьнем за камунізм ваяк.

Яе рубінавыя пырскі паднімаюцца да сі-
няга зэніту небнай вышыні і зьліваюцца ў
разьвезаных рагах косьмічнай яскравасьці, у
танклявых валаконцах зорнага мігаценьня.

Хтось тчэ з іх чырвоныя, ірдзістыя палот-
нішчы, хтось з іх выкройвае яскрава-чырвоныя
сьцягі.

Чырвоны сьцяг—з крыві ваяк, прапаленай
сонцам.

Каты, каты!

Шалёныя, дзікія!

Вам хочацца болей ды болей крыві пра-
цоўнікаў—

Пеністай, гарачай, ап'яняючай?

Кроў дражніць вас,

Вас дражняць чырвоныя сьцягі?

Вы хочаце затуліць праменісты лік расквіт-
неўшай Свабоды?

Магутнай сілы віхры руйнуюць стары сьвет,
ломяць яго падпоры, заставы, палі, а ў замен—

Мільёны галасоў з шырока адчынетых гру-
дзеі справаджаюць нараджэньне новага, воль-
нага жыцьця гучным Інтэрнацыяналам.

Кароль Лібкнэхт, Роза Люксэмбург!

Празрыстым адбіткам у вогненным промені
глядзяць іх мужныя блікі—

У даль бесканечных дзён новага жыцьця—

Да пасаду Комуны.

Хто кажа, што іх няма?

Хлусы, здраднікі!

А хто-ж уперадзе гэтых тысяч і мільёнаў,
якія зьяднанымі, засуцэленымі радамі нясуць
на сваіх плячох сьветаблісную перамогу?

Насустрач нараджэньню новых дзён?

Кароль Лібкнэхт! Роза Люксэмбург!

Вялікія мерцьвякі і вечна жывыя!

Неабачным дыхам у хвалях эфіру лунаюць
электронны рэволюцыйнага пэнту.

Тачэце мячы, гастрэце пікі! Гартуйце сэрцы!
Зьбірайце адвагу! Мацуйце рады!

Гэроі паўстанья!

Вас завуць

Часы нараджэньня—

На вялікіх магілах вялікіх ваяк—

Панства Комунізму!

УРАЧЫСТАСЬЦЬ

У чышчой жэсці і поўкрутам
У цёмным небе заўважыцца,
Па дубняве і нал лугам
Срэбным праменем разьліўся
У зямкованым азецеці,
Сьцянь ірале і сьцянь кусточки,
І замацаў у шэраўсценны
Душчынстыя аісточкі,
Украўкай шчоўжэе галюпе
Мовай сьвежай і райнестай,
Нібы трае, нібы зьонс,
Душск аздэжэ чыстай,
І ці песні і ці зыку
Круг-закра не аказьціца,
Намца сьціпае зьоркім блытам,
Месца восіца сьціпаца.

Калыць Я. А. 1917 г.

ЖЫЦЬЦЯ

Ўзышоў месяц і поўкругам
 Ў цёмным небе засьвяціўся,
 Па дубраве і над лугам
 Срэбным променем разьліўся.
     Ў зачарованым адзеньні
     Сьпіць трава і сьпяць кусточки,
     І замёрлі ў шалясьценьні
     Руцяністыя лісточкі.
 Ўкрадкай, ціханька гамоне
 Мовай сьвежай і рачыстай,
 Нібы грае, нібы звоне,
 Ручаёк вадою чыстай.
     І ні песьні, і ні зыку
     Круг-вакол не раздаецца.
     Нямой сьцішы зыркiм блікам
     Месяц весела сьмяецца.

Капыль, 31/X-1912г.

НАЧНЫЯ ЧАРЫ

Сьціш пануе наўкруг,
Ўсё замоўкла і сьпіць;

Толькі месячны круг

Ў сінім небе гарыць,

І чароўны спакой

Залягае кругом:

Штось шапоча з кустом

І гуляе з травой;

А ў празрыстай вадзе

Ручайкоў і балот

Байкі-казкі вядзе

І цалуе чарот.

Маніць з глыбі вады

Ўсіх русалак-дзяўчат,

Каб на твар іх бляды

Кінуць ласкі пагляд,

Абмяняцца з якой

Мілым ўзрокам вачэй,

Прытуліцца шчакой

Да холодных грудзей...

Далей сьцэле ён цень

Ад калматых дзярэў,

А на кол і на пень

Белы насаў узьдзеў...

Ўверсе-ж збоку яго

Цеснай роднай сям'ёй

Зоркі з неба ўсяго

Міргаюць над зямлёй.

Ёсё-усё на зямлі
 Ё начных чарах живе,
 Няжывое здалі—
 Весяліцца, пяе!

Жлобін, 17/IV-1910 г.

ІЗНОЎ ВЯСНА

Ізноў вясна, зноў зелень руцянее...
 Ізноў вясна, і сэрца прагай млее,
 І сэрца ў грудзях палыхае...

Ізноў вясна, ізноў сіяе
 Праменьнем творчым з неба сонца,
 І смага тне душу бясконца,
 Ўздымае цягу буйна жыць—
 Змагацца з ворагам, тварыць
 Расквітшай сілаю, мяцежнай,
 Зьнішчаць адвечныя прашкоды.

Ізноў вясна, ізноў свабоды
 Ёстота прагне маладая
 І думкі рззістыя кідае
 Насустрач сьветлай палкай волі...
 Ізноў вясна, ізноў мне поле
 Нячутны окліч пасылае:

„Прыходзь сюды—цябе чакае
 Наліты кубак жыўнай п'яні,
 Які ты вып'еш на спатканьні
 Шчасьлівых хвіль твайго быцьця...
 Руцяных ніў маіх дзіця—
 Поэта вольны, гаманлівы“...

І йду я горды ды зухлівы
 Вясну-чароўніцу спаткаць,
 Каб з ёю, пахкаю-шумлівай,
 Жыцьцё самотнае зьвязаць...

Я ЖЫЦЬ ХАЧУ

Я жыць хачу, як піць ад смагі;
 Я жыць хачу, як сонца ў холад!
 Я жыць хачу і повен прагі
 Жыцьця, бо шчэ здароў і молад.

Бягучы час, дзянькі, хвіліны
 На пальцы пільна я лічу,
 І шкода кожнай мне часіны,
 Што ўжо прашла, бо жыць хачу.

Я ў даль глухую пазіраю,
 За зданьнем выдуманым лячу,
 Аб днёх шчасьлівейшых гадаю
 І жду іх, жду, бо жыць хачу!

Хачу квятоў, хачу вясельля,
 Хачу прыгожых абразоў,
 Любошчаў палкіх, хмелю-зельля,
 Забыўнай ласкі—кайданоў.

Ўсю зелень поля, сьветласьць сонца,
 Весь пах квятоў, весь рэчак цёк
 Вабраць ў сябе і ў іх бясконца
 Купацца дні—ў сьвятло і ў змрок.

Каб знаць, што я жыву, як трэба,
 Ня доўг, ня службу валачу,—
 Я зораў бляск, прастораў неба,
 Свабоды буйнае хачу.

Як вецер вольны, рэзвы, моцны—
 Па галу вольнаму лятаць,
 Хто жыць ня хоча—таго злосна,
 Таго бяссэрдна праклінаць.

Ўвесь страх, ўвесь сум аб часе сьмерці
 Прад думкай сьветлай распыліць,
 Душой шчасьлівы, палкі сэрцам
 Хачу я жыць, кіпуча жыць!

Пецябург, 30/IV-14 г.

Мілы мне бясконца,
 Любы тыя хвілі,
 Калі сонца ў небе
 Падыходзе к гаю,
 І ў абачным воку,
 Сінім небасхіле
 Ўкрадкаю Вэнэра
 З неба мне міргае.
 На лугох зялёных
 Траўка не шахнецца,
 Ветрыкам нізваньня
 Ніадкуль ня вее,
 Толькі, як ні глянеш,
 Вока дзе ня мкнецца—
 Жыта ядраное
 Вокал палавее.
 А ў баку, пры гаі,
 Дзе лугоў граніца,
 Ліп, вярбін дарожка
 Зеленьню руцянай
 Закрывае сонцу
 Срэбную вадзіцу
 Ручайка, што мчыцца
 Стужкаю зламанай.
 У паветры чыстым
 Ўецца над зямлёю
 І крычыць-галосіць
 Сваю песьню каня.

Быццам-бы з гарачай
 Шчыраю мальбою
 Просіць кагось ўчуці
 Яе крык-праханьне.
 Паглядзіш вакола—
 Сіла маладая
 Ў стомленай істоце
 Ўстане-скалыхнецца,
 І ты рвешся ўгору,
 Рвешся гэтак к гаю,
 А парушыць з месца
 Не хацеў-бы, здэцца.

Мая хата—постаць нівы,
 Ўбранай жытам руцяністым,
 Гай зялёны і разьвісты,
 Гай высокі і шумлівы;

Луг, шаўковай ўсланы шатай—
 Траўкай рутнаю, паёмнай;
 Над ім—неба круг чароўны,
 Сіняй дымкай разапята.

Мая песьня—шум вятрыскі
 Ў гэтым полі, ў гэтым гаю,
 Дзе ад краю і да краю—
 Шум і гоман, шум і піскі;
 Ручайкова пляскатаньне
 Аб каменьні, аб карэньні
 Ў сваім шывкім, бурным мкненьні,
 Ў сваім хуткім паспяваньні.

Мае думкі—блыскі сонца,
 Яго промень жыццяносны,
 Зор мірганьне, бісэр росны
 На квяцяннай на каронцы,
 Нязжытое праяўленьне
 Сілы творчай ў вечным лёце,
 Што захована ў істоце
 Размаітнага тварэньня.

Белым матылёчкам,
Лёгкім ды вяртлявым,
Па зялёных травах,
Па густых кусточках,
Ў руцяных лісточках,
Ясным днём і ночкай
Я-б хацеў лятаці,
Я-б хацеў лятаці!
Ў вышы і над долам,
Ўперад ды наўкола,
З рэзвасьцю вясёлай
Я-б хацеў насіцца,
Матылёчкам віцца.
І ў квятох пахучых
Мёдам саладжавым,
К кропелькам бліскучым,
К кропелькам расяным
Я-б хацеў спускацца,
Імі напівацца.
А напіўшысь ўволю
Ў рожы ды ў куколю,
Ў папавох і ў полі
З ветрам калыхацца,
З ветрам калыхацца;
З ветрыкам нячутным,
Ў промені мільгутным,
Цёплым залацістым
Над травою рутнай

Доўга аставаца—
Сілы набірацца.

Ў гэтых зьявах-цудзе,
Ў гэтым жыўным пудзе
Пакуль жыцьце будзе,

Я-б хацеў разьвіцца
Я-б хацеў разьвіцца

Матыльком вяртлявым,

Белым матылёчкам,

Ясным днём і ночкай,

Вечарам і раньнем

Ў лёце нясьціханым.

— віддываеб в'юаД
 в'иддываеб в'юаД
 в'иддываеб в'юаД
 Я ЖЫВУ

Я жыву ў квятох валошкі,
 Ў сьпелым жыце між дарожкі,
 У пшаніцы спалавелай,
 Ў грэццы пахкай, ў грэццы белай...
 Жыву ў рэццы, ў яе мкненьні,
 Ў лісьцях вербных шалясьценні,
 У вятрыску ціхавейным.

Я жыву у ясных зорах,
 Ў неаглядных тых прасторах.
 Што павісьлі парасонам
 Над квітучаю зямлёю,
 Нібы сходзячыся з ёю.

Я жыву у ясным сонцы,
 Ў яго променнай каронцы,
 Ў яго сіле незьмяранай;
 У вясёлцы, ў зордарожжы,
 Ў іх нязьмераным разложжы.

Я жыву у шчабятаньні
 Пташак рэзвых цёплым раньнем,
 Ў шумным бору, ў калыханьні
 Дрэў стагодніх ў стройным гудзе.

Жыву ў кожнай зьяве-цудзе
 Няпрыкметным і бягучым
 Жыцьцятворчае прыроды, —
 Бо я сын яе свабоды
 Зоркабліснай і магучай!

М А Я Д У Ш А

Ў маёй душы—любові мора
 Да вас, зялёныя гаі,
 Да вас, міргаючыя зоры,
 Да вас, захмарныя краі!

Вялікай сілай сьветавою
 Мая істота ўся гарыць,
 І прагне сэрца маладое
 З прасторам вечным крэпка зьвіць.

Бо тыя дзівы, тыя чары,
 Якімі поўна неба сіль,—
 Па ўсім разгорнутым абшары,
 Куды паглядам ты ня кінь,—

Трывожаць душу, родзяць зовы,
 Ляцець-ляцець, зьнябыўшы жаль,
 Шукаць красы, ва-векі новай,
 Здымаць заслону з цёмных даль.

І гай зялёны й луг шырокі
 Хадой няўпыннай абмяраць,
 Ад нізу ўгору, ў гал высокі
 Крылатай птушкай узьлятаць.

І ў моры променнага сонца,
 Ў мірганьні срэбраным сузор
 Лятаць, насіцца там бясконца,
 Вакол зьмяраючы прастор;

Лятаць і сэрцам гартавацца
 І душу ўзмоцніваць ў агні,
 Каб сілу мець ва-век змагацца
 За волю й шчасыце на зямлі.

Ў маёй душы—любаві мора
 Да шыры поля, да гаёў,
 Да ўсіх нязмераных прастораў,
 Да ўсіх захаваных краёў!

МНЕ СЭРЦА РАНІЛА СТРАЛА

Мне сэрца раніла страла
 І каплю яду зараніла.
 Ці знойдзе сэрца маё сілу,
 Якая-б рану зажыла?

Ці кроў гарачая ў хадзе,
 Ў нястрымным вёрткім павароце
 Атруты гэтай не зьвядзе
 З нутра ў халодным лёгкім поце?

І будзе постаць, як раней,
 Жывой бурліваю крыніцай
 Паіць наніз маіх надзей
 І сеяць думкі бліскавіцай?

Я чую-чую, хопе сіл —
 Ў крыві гарачай многа жыцьця —
 Разгорне дух мой цёмны пыл
 Пры стрэчы к радаснаму выйсьцю.

Памкне нястрымнаю ракой,
 Бурлівай хваляю пагоніць
 Пазыў да сонца; й буйны бой
 Зноў сэрца палкае зазвоніць ..

ПАКУЛЬ ЖЫЎ—ДЛЯ МЯНЕ

Зоры й месяц ў вышыне—

Для мяне, для мяне!

Пекнасьць дзіўная палёў,

Песьні пташак, шум гаёў,

Неба сіняе наўкруг,

Увабраны травой луг,

Сьвежы ветрык, што сапне

Над палямі—для мяне,

Для мяне!

Зірк дзяўчыніных вачоў,

Зыкі песьняў яе й слоў,

Першай любасьці пазыў,

Што прыветны зірк ўлажыў

Ды ўскалыхнуў раптам кроў;

Наша першая любоў

Ўся ў праменьні, ўся ў агне—

Для мяне, для мяне!

Кветкі ў садзе, зелень, пах,

Мак чырвоны на градах,

Срэбнасьць раньняе расы,

Сьвіст сярпа і зvon касы,

Рэзвы стук цапоў ў гумне—

Для мяне, для мяне!

Ўсё, што бачыцца вакол:

Неба сiнь, зялёны дол,

Рэчка, горы, гай між ніў—

Для мяне, пакуль я жыў,

Пакуль сэрца ў грудзях б'е

Ўсё красуе, ўсё п'е;

Ёсё гаворыць мне бяз слоў,
 Каб я жыў, як пан з паноў,
 Каб на хвілю я ня нік,
 А на кожны жыцця зык
 Змог бы чула адгукнуць...
 Бо, пакуль ня ўсьпеў заснуць
 На смяртэльным тапчане,
 Ёся прыгожасьць для мяне,

Для мяне!

Там, за мною — берагі,
 Сьвет інакшы, сьвет другі,
 З якім буду гаманіць,
 Як жыцця парвецца ніць,
 Як на зьмену днём жывым
 Нябыццё расьсьцэле дым,
 І разляжа нада мной
 Змрок смяртэльнаю шатой.

А цяпер, калі жыву,

Калі рухаю, лаўлю
 Кожны подых, кожны ўзьвей
 Жыцця радаснага дзей
 На зямлі і ў вышыне,
 Ёся прыгожасьць — для мяне,
 Для мяне!

Пецяярбург, 30/VII-14 г.

З Ъ Л І Т А С Ъ Ц Ъ

Я ляжу, як у шоўку, у сьвежай траве
 І гляджу у бяздоннае неба, у далі,
 А разьвістыя думкі снуюць ў галаве
 І плятуць сеткі мар, што у сэрцы запалі,
 І кіпіць пачуцьцё, як бурлівыя хвалі.

Матылькі нада мною трасуцца, снуюць
 З сьцебялькаў на лісточкі гасьцінна садзяцца,
 Паяскі свайго лёту минутныя ткуць
 І вось-вось прагнуць скрыдламі твару кратацца,
 Каб са мною, прышэльцам, ды ім, прывітацца.

Мне пяюць незгамонна, мне граюць наўкол
 Перапёлкі, цвыркунчыкі, стрэлкі і восы,
 І зьяўляецца з песьнямі іх лёгкакрылы Эол,
 Рассыпаючы сонца махрыстыя косы
 На зялёныя травы, на жыта палосы;
 Ён вядзе па траве нячуваны вятрок,
 І былінкі, і кветкі, і мохрык мятліцы
 На мяне пахіляюць уважлівы ўзрок, —
 За аднёю адна ка мне мкнуцца схіліцца,
 Ўсё завуць, ўсё маняць да сябе прыхіліцца.

І я кідаю ўзрок навакол, як дзіця,
 Прагна рвуся адацца бяскрайнай свабодзе,
 Каб быць там, дзе дрыжыць калыханьне жыцьця,
 Дзе нябачны, а моцны развой яго ходзе,
 І ня чуць ад нікога ніколі сібернага „годзе“.

ЗІМНЯЕ

Ў шэрані мягкай дзярэўцы
 Гойдаюць ціха галінкі,
 Ў сонечным промені мкнуцца
 Лётам павольным сьняжынкі...
 Зайца сьляды, як сьцяжынкі,
 Сплётам забытаным ўюцца...

Поле ў бялюткай сукенцы
 Мёртвую ціш пераймае...
 Сонца ўсё ніжай ступае—
 Цені лахматыя доўжыць,
 Промень чырвоную ложкуць
 Стужкамі доўгімі к сьнегу...

Вецер, схаваўшы адлегу,
 Туліцца к кусту, у нетры...
 Зырка-блішчастым галёнам
 Рэзьвяцца кропкі-сьняжынкі,
 Сонцу сьмяюцца, а ветру
 Шлюць свае шэпты, уклёны.

Змоўклі крыкухі-вароны,
 Заяц залез у гушчэчу,
 Дрэўцы стаяць не трапечуць
 Ўбраных сьвятошне галінак:
 Шкода махнатых сьняжынак—
 Гэтага стройнага ўбранья...
 Хто яго нанаў апране?

Тухне ўжо сонца сянные—
 Сіняе неба празрысьцей,
 Зорка за зоркай ірдзісьцей,
 Сьвечкамі ў вечным ліхтары,
 Сьвецяць на лес, на абшары,
 Сонцу шлючы удагонку
 Срэбнага сьветла палойку...

16/1-24 г.

ВОСЕННАЕ

I

Па зялёнаму лугу блішчастымі плямамі
Кінула восень чырвоныя талеры;
Залацяцца тканіны узорныя хвалямі,
Цешацца вочы дзяўчыніны карыя.

Ці ня там, у дуброве, шумелі бярозамі
Цёплыя летнія ветрыкі-повеі?
Разьвіналіся думкі агністымі рожамі,
Сьпелі жаданьні званкамі, куколямі?

Перапёлкаю рэзваю песьня кацілася,
Мяккай кудзеляю косы спускаліся...
Дратавалася сэрца, аж нікла ў ім сіла ўся:
«Прыдзе ён, прыдзе! Вунь штось паказалася!»

Ў раскалыханых думках—жаданьні праглівыя
Ўсьпеняцца вірам, ўсклякочуць крыніцаю...
Па прагаліне шэрай, пад вольхай санліваю
Пройдуць дзьве наступі сьвежай травіцаю...

Ці ня там? Ці ня тут? Ці даўно? Ўжо за хмарамі.
Рэзвы гай нікне бязьліснай каронаю...
У аддзяку за тое, што сонца за талеры
Восені стрэчу ўвабрала трызвонамі.

II

Мне кажуць: нудзіць лес згалелы,
 І вецер песьняю жудлівай
 Над нівай шэрай, амярцьвелай
 Жуду пяе над соннай нівай;

Гракі крычаць, як б'юць у труны
 Цьвякі, каб ўзьдзець на доньнік века.
 Жалейка лье нястрымным сумам,
 І плача тым-жа сумам рэха.

Мне кажуць: гіне ўздым душэўны
 Ў тумане слотным, ў хмарах шэрых,
 Настрой ападае няпэўны,
 Няпэўных думак будзіць шэраг.

Мне кажуць: восеньню завецца
 Вось гэны вобраз, гэты тэрмін...
 А я кажу: то вам здаецца,
 То боль у вас сапсутых нэрваў.

Бо ў чым нудлівыя калёры,
 Што сэрца ваша так сумуюць?
 Ў зялёнай руні, што прасторы
 Палёў раскінутых красуе?

Ў дажджы, што нівы разьвільжае
 Ды глебу поіць жыўным сокам?
 У хмарах мяккіх, што зганяе
 Їх вецер рэзвы к нам здалёку?

Ці ў шоўку шамкім—ў пухкім лісьці,
 Што лес разьдзеў і дол стаптаны
 Старэнна ўбраў, гасьцінна выслаў,
 А сам пяе зіме вітаньне?

Ці ў стуку гучным ў поўных гумнах
 Цапоў сялянскіх па збажыне,
 Ці ў песьнях стройных, ў песьнях шумных
 Вячоркі—дбайнае дзяўчыны?

Мне кажуць: восень—заміраньне,
 Жуды глыбокай час ўрачысты...
 А я кажу: хто глыбей гляне,
 Той жыцця ўгледзіць промень, іскры!

СЫМФОНІЯ

Мята, рожа, півонь,
 Вішань сьпелых чырвонь—
 Пах, мілаваньне...
 Ветру повеі ў лісткох,
 Дрэўцаў ціхенькі ўздох—
 Рух, калыханьне...
 Пчолка, стрэлка мігнуць,
 Нітку лёту саўюць—
 Струн трапятаньне...
 Кропку-роску ў сату
 Ўгледзяць і на ляту—
 Спуск, ападаньне...
 Золата-луч пральле
 Сонца на ліст, гальле—
 Спор, пукаваньне...
 Мошка, мушка, жучок
 Сонца рвуць касьнічок—
 Рай, лікаваньне...
 Зложаны, зліты сьпеў
 Іх між кветак, між дрэў—
 Жыцьце, іграньне...
 Радасьць, ўздым, багадаць,
 Прага ў паху растаць—
 Вечнасьць яднаньня...

КАЛЯ БОРУ СОНЦА
ХОДЗІЦЬ

Каля бору сонца ходзіць
На высокіх ценкіх дыбах,
Чарадою цені водзіць
Па кустох—густых сядзібах—
Доўгакосых,
Тоўстаносых,
Цёмнатварых,
Грозных, ярых
Лясуноў.
З-пад кустоў,
З тайных сховаў,
Вабам, зовам
На палянкі,
На гулянкі,
Насустрэчу сьветлай ночы
Духаў скрытных зазвае,
І ў сьляпяя цемні-вочы
Сітам промень расьсявае.
Вузкіх шляхаў выгіб ломкі
Машастовай рунню ўбраны,
І шнуруюць скокам ёмкім
Німфы-ведзьмы, феі-панні—
На граніцу,
Да крыніцы,
На гуляньне,
Як загляне
Маладзік;

Як з-пад пік
 Стройных ёлак
 Рысаў голак
 Ё блутнай сетцы
 Напляцецца
 І ўбярэ ваду крыніцы.
 Гэй, хавайся, сонца, з неба!
 Дай-жа ночы маладзіцы
 Адчыніць сваю бяседу!
 Вось і месяц
 З крэмню крэсіць—
 Сыпле крэйду,
 Меліць пэндлем
 Воду, бор.
 Стада зор
 Ё гала гоніць
 І гамоніць
 Шэптам лісьцяў:
 Гэй-жа, выйсьце
 На гулянку, на вясельле!..
 Бор змаўкае—не шапоча,
 Ралкай жаднай не шавеліць,—
 На крыніцу ўстраміў вочы.
 Ё вербалозах, ё пухкім моху
 Завіліся карагоды;
 Вадзянік адставіў лёху
 У крыніцы з-пад і споду.
 Вір віруе
 І шнуруе
 Градкай лёгкай,
 Лентай вохкай
 Грэбень хваль.
 Плечень-валь
 Дымкай шарай

Туліць твары
 Фей-русалак,
 Што ў прагалак
 Між кустамі над крыніцай
 Распусьцілі бросьні-косы;
 З хітрай мінаю глядзіцца
 Ў іх лясун доўгавалосы.

Жаб капэля
 Ёх вяселіць
 Многалікім
 Хорам-крыкам
 Пявуноў,
 Покуль зноў
 З-па-над бору
 Кроўным морам
 Пачне ўсходзіць
 І заводзіць

Сонца спацыр жыццявейны,
 Стаўшы ціха ўверх на дыбы.
 І пражэцца крохкай ценню
 Ўсё начовае—ў сядзібы.

Капыль, 31/V-24 г.

ВОДЫРАМ ПАХКІМ...

Водырам пахкім павеялі вішні,
 Песьнямі рэзвымі—гоман лясоў;
 Сочныя руні палотнішчам пышным
 Постаць ўвабралі азьвеўшых палёў.

Поплаў утыкаўся жоўтым янтарам,—
 Вочкамі кветак мігнуў курасьлеп;
 Жаўранак вёрткі над шэрым папарам
 Песьняю славіць квітнеючы сьвет.

Верціцца ломанай стужкай рачулка,
 Срэбныя ніткі ў ёй шые прамень;
 Гаем пазвоньвае водгалас гулкі
 Пташак, сплятаючых песьню-дасэнь,

П'янаю хваляю коціць-трапеча
 Рагі вясновага трунку эфір;
 Голас дзявочы і лёкат авечы
 Гоняцца, бегваюць ўдоўжкі і ўшыр.

Полагам тонкім апалі паземы—
 Потайкам кінулі ў зрэнке вачоў—
 Вечна нярэшанай путнай дылемай
 Глянула ў душу вакханка-любоў...

Я ЙДУ ДА ЎСХОДУ...

Я йду да ўсходу вузкай сыцежкай;
 Абапал рунь цішком шуміць;
 А далей, там, за тонкай межкай,
 Абшар лугоў, бы ток, ляжыць.

Супроць мяне на многа гоняў
 Сьцяною стаў пануры бор,
 І бачу я, як сноп чырвоні
 Над борама сыцэле пекны ўзор.

Праз купы дрэў, праз голкі сосен,
 Праз лісьці трэпल्या дубоў
 Лаўлю я ніткі яго кросен
 І мяккі выгіб касьнікоў.

Лаўлю і чую, як паволі
 Ў маё нутро праходзіць дух
 Якойсьці прагнай буйнай волі,
 Пазыў нястрыманы на рух.

Ўстаюць чаргою чыннай, цеснай
 Жаданьні палкія, задзёр—
 Абняць ўвесь гэты гал прадлесны,
 Расьлінай высланы прастор,

І чырвань зыркую з-над бору
 Зьнясьці цалком на пахкі дол,
 Каб сеяць шчодро мерай спарай
 Па ўсёй зямлі, як ёсьць, вакол...

Я йду ўсё далей вузкай сьцежкай,
 А ў сэрцы крэпне мой намер,
 І сонца ласкавай усьмешкай
 Мяне вітае з вышніх сфэр.

3/II-23 г.

ЗА ВАКНОМ

Вокны ўсе нарасхлест!
Хай расходзіцца чад,
Духата і смурод.

За вакном

Столькі сонца й квятоў!
Гнецца к сьценцы агрэст,
Вішань беленькіх рад
Падае цераз плот

Гальяйком

Сьвежы пах ад цвьяткоў.
І гудуць і пяюць
Птушкі, пчолкі у тон;
Шалясьціць вецярок

Па лістках

Руцяністых дзярэў.
Грудзі смагляя жауць
Піць паветра з вакон;
Вочы—кідаць узрок

Па лугох,

Слухаць птушачы сьпеў.
Нарасхлест вокны ўсе!
Няхай водыр палёў,
Няхай сонца прамень,

Пекнату

Неабмерных нябёс
Повеі ветру нясе
Да сьмярдзючых сталоў,
У затухлую цень,
Ў духату,

Ё сьвіст шнуроў, ё гуд калёс.
 Вольны гал вольных мест
 Родзіць волю, уздым
 Разьдзьмухае той жар,
     Што спусьціў
 Жыццятворачы дух.
 Вокны ёсе нарасхлест!
 Хай расходзіцца дым,
 Хай спадае цяжар,
     Што спавіў
 Разьвярнуўшыся рух.

Капыль, 15/VI-23 г.

З ЦЫКЛЮ „ГОРАД“.

I

АДВЯЧОРКАМ

Люблю сачыць, як дзень пагодлівы канае
 Ё шэрасьць лёгкая над горадам шумлівым
 Памерна ў вуліцы глыбокія спадае,
 А над мурамі вісьне дымам сівым.
 Паветра ціхае паволі рэдне, стыне,
 Выразней рэха гулкае ўтуруе;
 Гудок фабрычны сьвіст зацяжны строма кіне,
 Ё працоўных натаўп рэзва, шумна зашнуруе.
 Драты, што сеткамі крыжуюць вулкі, пляцы,
 Губляюць ніткі доўгія ў прысьценных ценях,
 Ё пэнт нядаўны цяжкай творчай дзеннай працы
 Прымоўкне, стуліцца ў каменных цесных

сьценах.

Настрэчу-ж месяцу блядому й зорак кучы
 Агні электрыкі вакол з вакон, з ліхтарань
 Паднімуць ўверх прамень сярэбраны, бліскучы,
 Ё зыкі выцісьне дзяўчына на гітары...
 Крыху пазьней—і скрозь жыцьцё, як дым,

зьнікае,

Адно з куткоў пачуеш парак шэпт шчасьлівы...
 Люблю сачыць, як дзень над горадам канае,
 Лятучы ціха к небу дымам лёгкім, сівым!

Н О Ч Ч У

І тут, і там, здалёк і зблізку,
 Як ў цёмным полі—воўка вочы,
 Ў раскідзе доўгай гнутаі нізкі
 Агні па гораду бліскочуць.
 Трапеча лёгкае праменьне
 І змрок гусьціць ўвысі ды ўнізе—
 На зірк ваччу кладзе адценьне
 І зьяў жыцця да здані блізіць.
 Хто іх разьліў, з якой патрэбы—
 Пытаеш—мрыюць над дамамі,
 Як сьвечкі тыя над трунамі
 Ў цалуне чорным, зьвісшым з неба?
 І, здэцца, сумам мусіла-б павеіваць
 І ўзрокі цьмяніцца ў прышчурра,
 А то-та ж будзяць ясную надзейнасьць
 І позыў—бегчы к ім настрэчу—бураць.

Менск, 12/III-24 г.

ШЫРЭЙ КРОКІ

(Замест мовы над магілай А. Бурбіса)

Калі сядзіш тут, у Бэрліне, у вагромністым месцы найкультурнейшай краіны, адгароджаны ад роднага краю тысячамі вёрст і высокімі сьценамі-граніцамі; калі сядзіш тут, у чужыне, і марудна, нэрвуючыся, але ўпарта, хоць пакрысе, падкладаеш каменьчыкі й цаглінкi на падмурак Беларускай Культуры, то часта, як ні цвёрды ты ў веры, як ні праманісты ты ў спадзевах, усё-ж грызе цябе чарвяк сумненьня: калі тое будзе, што мой край да Нямецчыны? Якую сілу патугі трэба разьліць па глухой, прыціснутай, паўсьпячай роднай зямлі, каб паставіць яе на сьцежынку, ужо зарасьціўшую сьляды калісь паступаўшых па ёй культурных народаў. Ці хопіць жывакошту ў паўстаючай маладой культуры, каб разагнаць, разарваць полаг загартаванай пануючай культуры вялікіх старых народаў?

Росквіт друкарскае справы, горы штодзенна выходзячых з-пад машыны кніг, тысячы газэт, крафты, падземныя чыгункі, семсотразовыя абыходы цягнікоў па чыгунках места, сотні тэатраў і... няслабнучая праца над паглыбленьнем далейшай культуры, над яе росквітам і буяньнем агромністай зданьню глядзіць на цябе і ліхамысна ўсьміхаецца: „Куды вам, раз-

душаным, прытоптаным, заціснутым, куды вам узьнімаць ваш рух? Бярэце гатовае, стаўшы на каленкі і абязваючыся плаціць рабствам, самагубствам аж да таго часу, пакуль не сатрэцца воблік вашага твару, асаблівасьць вашай душы і... скура на сьпіне, руках і нагах“.

Але з няведамага захову, з патаемных утулак высоўваюцца пупышкі жыцьця трывалых расткоў народу нашага, — кратаюцца творчыя калёсікі бунтуючай душы і... цамэнтам скрапляюць яе веру, закідваюць зярняты надзеі, гарту, адвагі, — і ты кладзеш марудна, паціху, няўпрымет цаглінку за цаглінкай нападмурак Беларускай Культуры. Што-ж дзіўнага, вы культурныя папярэднікі, вольна й нявольна адпіхаўшыя Белую Рутэнію ў цёмную адсталы, у бакі, у пазадворкі, каб не мазоліла яна вачэй вашых, каб не перабівала вам посьпеху, — што-ж за дзіва, што цяпер географічная карта, якні-як, не абыходзіцца без яе? Праўда, без належных ёй меж, з кускамі, адрэзанымі, каму ня гультайна было, але вось, вось яна — Савецкая Беларусь.

І ў тым месцы, праз якое мімахоць праходзіць гонарнае вока, сапраўды ёсьць штось жывое, ужо рухаючае, ужо стаўшае на ногі, гукнуўшае ад сябе, і не ў адным варожым вуху зашчэмленае на манер косткі ў горле:

„Савецкая Беларусь!“ Ні абшар, ні гранцы ні заскарузласць старой культуры не маглі быць непраходнымі прашкодамі пры яе адраджэньні. Маладая побезь праткнула цьвярдзейшыя і ўпарцейшыя сковы і нават прашла ў сэрца Нямецчыны...

Вось так і марыцца, што гэта асабістасць у форме літары Ў так і закалупвае цаліну варажасьці, як матыкаю драсён, як кіркаю глыбы каменнага вугалю...

Спрактыкаваны лейпцыгскі друкар, меўшы ўсе закавырачкі літар, ад Японіі да Арабіі, ад Іудэі да Гішпаніі—ня меў у сваіх касах ажно дагэтуль гэтае мудрае, ліха ведае адкуль узятэ закавыркі Ў. І ён яшчэ з недавер'ем якімсь не адлівае яе ўцалку, а мудра з асьцярогаю надстаўляе над простым У... пэўна з думкаю, што Беларусь—то-ж Заходні край у вуснах Мураўёва ці Каяловіча, а разам і не аднаго фон-Карла, да якога часова надстаўлена кароткае Ў.

А тымчасам гэтае Ў—гэта сымбольш ідучай усё далыш і далыш уперад, ужо цьвёрда ўстаўшай на ногі Беларускай Культуры.

Ці-ж трэба казаць, як натужна яе станавілі? Ці-ж павераць з дзеравянымі заскарузлымі сэрцамі недаверкі, што яна стала сталёвай поступ'ю, абAPERшыся на магутныя плечы беларускіх працаўнікоў? Не павераць, пакуль ня ўложыць рук... пад яе поступ...

Шырэй крок! Натужней мускулы душы і сэрца! Вышэй меч!

Ужо гал раздаўся шырэі, ужо падмурак падняты вышэй, ужо паветра больш і сьвятло яскравей...

А калі ўдарыла першым ударам змаганьня сэрца Бурбіса, калі ступіў яго крок з гнойнае сучаснасьці ў пруткае будучае,—сьцены былі на цаль адна ад другой, гушчарняк пад

першым ступам, цем, хоць пальцам у вока, і глуш, хоць бунтуй да няпрытомнасьці...

Пад намі, у зямлі, часта няпрыкметна для нас, зусім пад паверхам бурліць крыніца крышталёвае вады; яна мае цвёрды грунт забору, точыць камяністую пароду...

Год, другі, або меней або болей, і неўзначай раптоўна пырскае і віруе гэта вада на паверсе зямлі, абаграваемая сонцам, непадатная марозам...

Глыбей у зямлі заложаны пякельны жар. Ён бурліць і плавіць каменні, жалеза, найцвярдзейшыя рэчы. І часта, няўрымсьціўшыся ў цяжкай аправе халодных астыўшых слаёў, прарывае іх і выходзіць наверх—агняпышачымі горамі-вульканамі. Непадазронна, нечакана, вякі маўчаўшыя, квітучыя зазялёненыя паўзгор'і захопліваюцца выбухаючай раптам вогненнай хваляй і... губяцца ў думках, шаломяцца ў пярэпалаху...

У сьпячага народу, маўклівага, нярухомага, здавалася-б зусім згладжанага са старонак гісторыі, раптам пачынаецца перш ціхі, а далей усё большы і большы неспакой, рух, го-ман, завіруха. Адкуль гэта? Ды проста і ясна: у глушы, у нетрах яго жывое душы віруе няўміручы процэс духоўных перабудоў. Цяга да сонца, к прастору, к адвечнаму палепшаньню, то—адметак душы разумнага стварэньня, ніколі няспынены, незасыпаючы, а толькі аглушаны, загонены ў глыб навалай варожых сіл...

Б еларускі працоўны народ сваю нутраную цеплату, агонь свайго вулькану стрымліваў неастываючым вякі... Ахоўваў, як ахварны

агонь жрэцы, мо' хочучы, мо' ня хочучы. А ў падыходны момант, калі пазыў сьветаваго розуму паварухнуў сваё кола і зачাপіў яго — трэснулі напласты і сковы, заціскаўшыя духовае хваляваньне беларускіх грамад...

Перад тым, як завіраваць, выбіўшыся на паверх з цясьнін зямлі, вада толькі сочыцца; перад тым, як выкідаць кіпенную лаву, сопка выкідае рэдкія іскры ў гарачым попеле.

Перад тым, як скалыхнуцца цалком, паварушыць доўга нярухомую цаліну, беларускі народ пусьціў іскры распаляючага агню свайго ўваскрашэньня, свайго аднаўленьня. У цемры, пры ветры — хто-ж ня ведае — іскры хутчэй згараюць. Але сьвятлей бліскаюць, пякней міргаюць, на зоры спадабна.

Алесь Бурбіс быў адной з першых іскаркак цяпер ужо палымняючага, кіпучага агню беларускага адраджэньня. Ён гарэў у празе ахапіць будучыну, выявіць у шырызьне сваіх ахопаў дванаццацімільённую прасьцёртасьць — гмах, магучы ў скалыхнуць зямлю мацней змялятрасеньня.

Ня дзьмуў, а сьвістаў на яго шалёны вецер варожае стыхіі; згушчаўся цемнеж, сьціскаўся прастор. Колькі-ж трэба матэрыялу, каб у вагні пылаць і агнём асьвечваць займаючыся золак? І іскра, радзіўшая многа спадабных сабе, выпархнуўшая з падземнага агню і запаліўшая полымя, завіхраваўшая ляву агняпышачай гары Беларускай Культуры — перагарэла, пакінуўшы бляск, цяпло і зыркасьць...

Калі сядзіш тут, у горадзе цуда культуры і тэхнікі, у сталіцы краю, які выдае да 5.000 назваў газэт, які нячуваную стараннасьцю свайго народу перамагае страшэнны скутак крывавейшае вайны, знаходзячы вымусовы спакой у самапалепшаньні, калі побач з бегатнёю старэнна наладжанай машыны культурна-навуковай творчасьці, ты толькі кладзеш каменьчыкі на падмурак яшчэ толькі афундамантаванага будынку,—то так і калоцішся, так і дрыжыш, каб ня выйсьці з рамак асьцярогі, каб ня выраніць каменьчыка і зьбіць рыхту... Бо каменьчык паложыш ты, каменьчык паложыць ён, каменьчык паложыць трэці, і—глядзі!—падмурак на корх вышэй... І лічым муляроў: адзін, два, тры, пяць, дзесьць...

І раптам... не каменьчык упаў, не цаглінка разьбілася, а муляр кінуў працу! Кінуў працу тады, калі яна ня церпіць адкладу, ня можа быць спынена і на каліва! Толькі ўдумацца ў сэнс гэтае трагэдыі, дакрануцца да яе чуцьцём, а не спаверху абкінуць узрокам,—і найцьвярдзейшая душа ня можа не здрыгануцца!!!

Але машына абсалютнага ня спыняецца... Дынаміка не перарываецца, бо гэта перакорыла-б сэнсу жыцьця. Мора ня можа засохнуць, агонь ня можа марозіць. Чалавецтва ня можа застыць у нярухомасьці. Беларускі працоўны народ ня можа ня быць адным складаным роўнаскладаных яго... Таму дарукаю камяністацьвёрдая вера, якая жыве ў ім і якую ў расткох сваіх ён вывеў на сьвет, на ведама...

Над магілаю Бурбіса знімем шапкі, адкры-
ем грудзі, каб перахапіць у сябе выпушчаную ім
энергію агню, і шырокім крокам пакіруем ту-
ды, дзе золак вянчае чырванеючым вогнішчам
устаўшае з-за лесу агромністае крывяніс-
тае сонца над будынінаю Беларускай Працоў-
най Культуры, на якую многа-многа цаглін
—літарамі Ў—паложана рукамі бяссьмертна-
га нябожчыка Алеся Бурбіса!

Берлін, 14/IV-22 г.

ЗЬ МЕСТ

УРАЧЫСТАСЬЦЬ РЭВОЛЮЦЫІ

Стар.

Да Нёмна	9
Красуй, збожжа	10
На раду	11
Ня скрыць сузор'яў цемні ночы	13
Песьняру	14
Па дарозе да будучыны	16
Беларускі народ	18
Чатыры	21
Сельскі мітынг	23
Будаваньне	25
Яна ідзе	26
Рабфакавец-вясковец	27
Мая стыхія	30
Першае мая	31
Рожа	32
Вечнае	33
Хто мы?	35
Будаваньне	37
Над шумным палацам, над курнаю хатай	39
Беларуска	40
Праца	42
Чырвоная „Радзіма“	
I Случчына	45
II Слуцак	47
Сучасны Бэрлін	
I З надворку	48
II Унутры	50
III (Sigesallee — Алея перамогі)	52
VI Im grünwald (У зялёным лесе)	53
Дэлегатка	55
Над вялікімі магіламі	56

УРАЧЫСТАСЬЦЬ ЖЫЦЬЦЯ

	<i>Стар.</i>
Ўзышоў месяц	61
Начныя чары	62
Ізноў вясна	64
Я жыць хачу	65
Мілы мне бясконца	67
Мая хата—постаць нівы	69
Белым матылёчкам	70
Я живу	72
Мая душа	73
Мне сэрца раніла страла	75
Пакуль жыў—для мяне	76
Зьлітасьць	78
Зімяе	79
Восеннае	81
Сымфонія	84
Каля бору сонца ходзіць	85
Я йду да ўсходу	89
За вакном	91
З цыкля „Горад“	93
I Адвячоркам	94
II Ноччу	94
Шырэй крокі	95

ТВОРЫ ЦІШКІ ГАРТНАГА

PIEŚNI. Вершы. Пецярбург („Загляне сонца і ў наша ваконца“), 1913 г.

ХВАЛІ ЖЫЦЬЦЯ. П'еса. Альманах „Зажынкi“ Масква, 1918 г.

ПЕСЬНІ ПРАЦЫ І ЗМАГАНЬЯ. Вершы. Бэрлін, 1922 г.

СОКІ ЦАЛІНЫ І ч. БАЦЬКАВА ВОЛЯ. Роман. Бэрлін, 1922 г.

СОЦЫЯЛІСТКА. П'еса. Сцэнічн. творы, сш. I. Менск, 1923 г.

ЮБІЛЕЙНЫ ЗБОРНІК. Менск, 1923 г.

ТРЭСКІ НА ХВАЛЯХ. Апавяданьні. Менск, 1924 г.

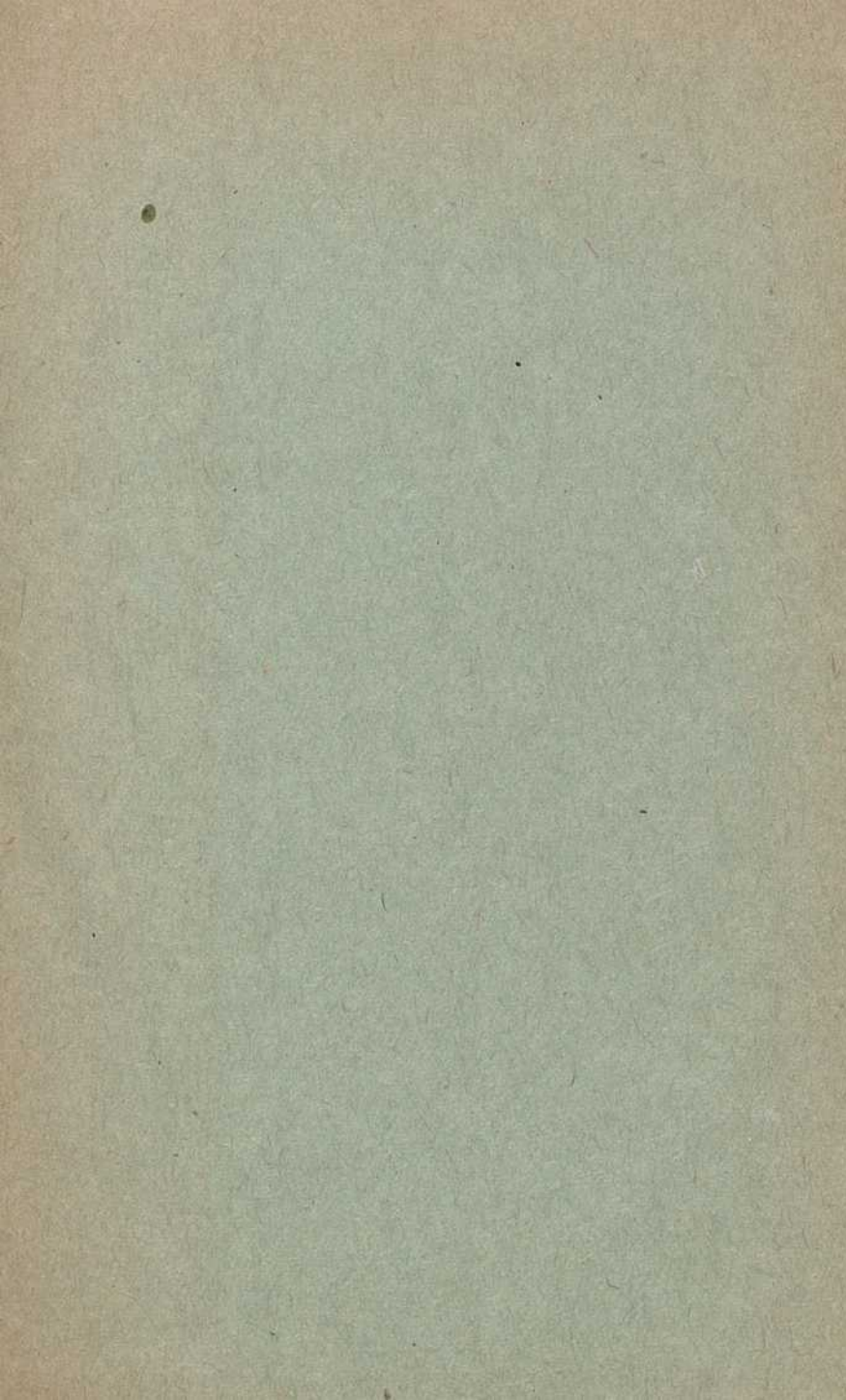

ЦАНА 60 КАП.

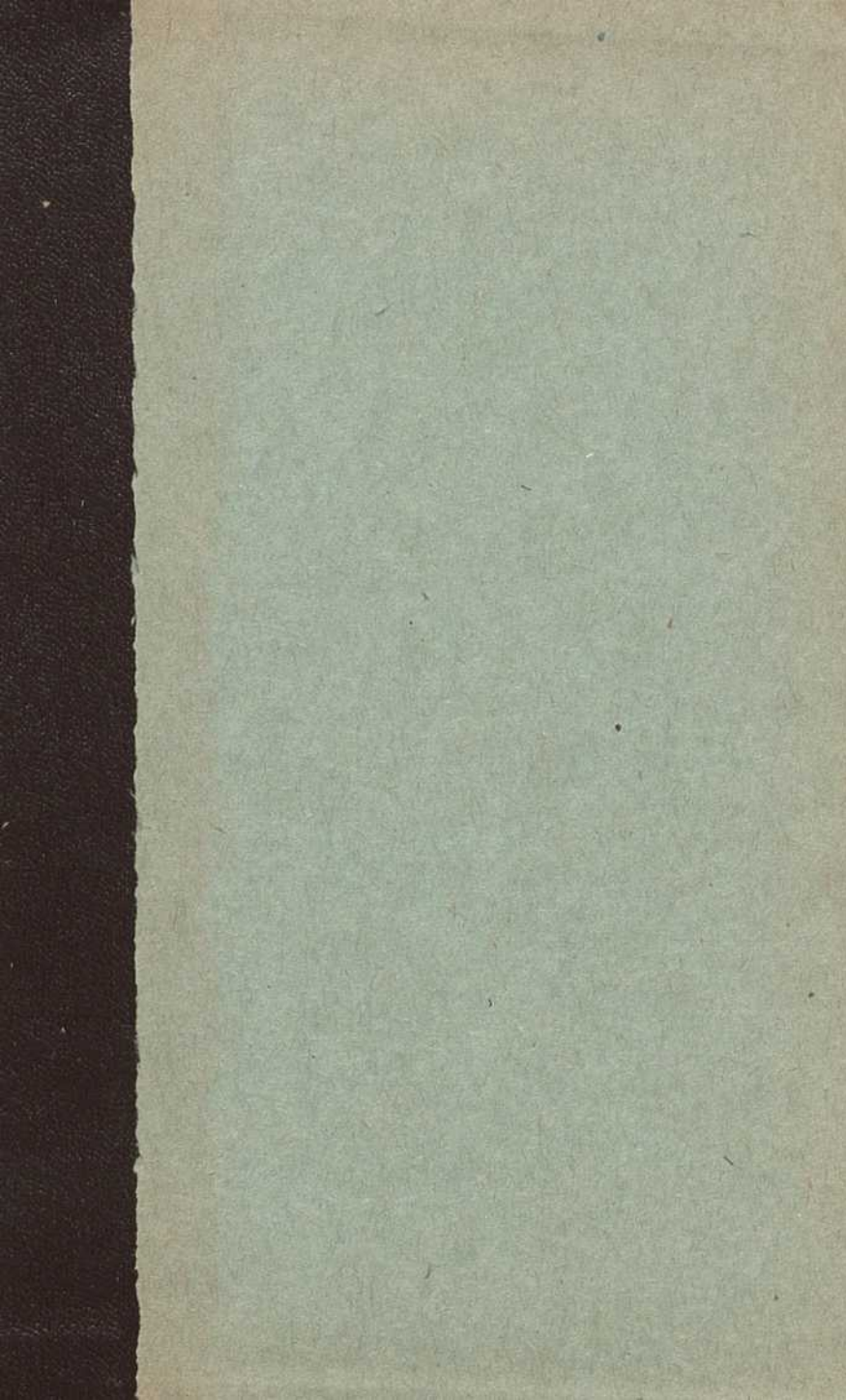
1964 г.

Бел. эндзел
1994 г.

80000003 142934